

Marko Radeljak

TEMELJNA SOCIOLOŠKA I EKOHISTORIJSKA KNJIGA O KRKI I POKRČJU

U knjizi OKO KRKE prof. dr. sc. Šime Pilića zastupljeni su radovi koji se izravno ili neizravno odnose na rijeku Krku i njeno porječje. Sociološke studije i rasprave u ovoj knjizi autor je razvrstao u pet dijelova i 11 poglavlja. Knjiga je komponirana tako da ima pet dijelova, predgovor (str. 7-8), uvod (str. 9-14), podatke o tekstovima u knjizi (str. 359-360) i bilješku o autoru (str. 361-363).

Prvi dio: Porječje Krke u putopisima (16.-18. st.) i u Kačićevu „Razgovoru“ s dodatkom krajolika u prozi Vladana Desnice (str. 15-102), sadrži tri poglavlja: Socijalna eko-historija Pokrčja od 15. do 18. stoljeća u suvremenim putopisima; Socijalna struktura, prostorni i kulturni konteksti u Kačićevu „Razgovoru ugodnom naroda slovinskoga“: slučajevi krajeva i krajina u Porječju Krke; Ponešto o stablu i krajoliku u prozi Vladana Desnice. Ova su poglavlja pisana s ekohistorijskog i kulturološkog stajališta, pa i sa stajališta sociologije književnosti. Autor uspijeva ekstrahirati podatke i tumačiti ih zanimljivo i popularno za čitatelje.

U *drugom dijelu* knjige, Između Krke i Čikole: miljevačke teme (str. 103-176) – nalaze se tri poglavlja koja se odnose na prostor Miljevaca. U jednom poglavlju raspravlja: Jesu li Miljevci jedno selo ili sedam sela.? Pilić se u ovom radu bavi samim pitanjem naziva Miljevaca. Miljevci su nekad bili imenica za jedno selo. Danas su Miljevci zajednička imenica za sedam sela, odnosno čitav prostor južno od Promine do ušća Čikole u Krku. Autor zatim obrađuje selo Filipović kojeg više nema. Danas se preklapanjem mletačkih katastara izrađivanih u periodu od 1709.-1735. može prostorno odrediti smještaj svakog miljevačkog sela pa i Filipovića koje je bilo na mjestu današnjih Širitovaca. Od nekadašnjeg sela danas je ostao spomen u nazivu jedne lokve koja se zove Pilipovci. Iako nemamo populacionih diskontinuiteta, u zadnja tri stoljeća, stjecajem okolnosti pojedini nazivi su nestali.

U *šestom*, po redu poglavlju autor razrađuje životopis svog prezimenjaka fra Filipa Pilića, prosvjetitelja koji je živio i djelovao u 18. stoljeću, a bio prof. filozofije na učilištima u Visovcu i Kninu, te pred kraj života gvardijan samostana u Visovcu. Dobar dio službe obavljao je u Italiji gdje je bio kapelan dalmatinskim jedinicama koje su tamo bile stacionirane, spremne za moguće borbe.

U *trećem dijelu* knjige (str. 177-264) analizira povijesne procese u Dalmaciji, te problematizira odnose sociologije i povijesti te etnologije. Teorijskim pristu-

pom u uvodnim dijelovima radova tumači pojedine pojmove. Moć sintetiziranja je odraz višegodišnjeg rada u obrazovanju, neophodnog da bi se moglo sintetizirati znanje stjecano u višegodišnjem periodu života.

Možda će Vam se činiti da je to povijesna knjiga, zapravo to su sociološke rasprave jer sociologija kao najopćenitija društvena znanost teži sublimaciji dostignuća drugih društvenih i humanističkih znanosti. Prof. Pilić tumači i objašnjava prošlost, ali zabrinjava ga budućnost ovog kraja. Drugo poglavlje trećeg dijela (tj. osmo poglavlje po ukupnom redosljedu) autor posvećuje Vladimiru Ardaliću koji je prije stotinjak godina bio dopisnik *Zbornika za narodni život i običaj južnih Slavena* koji je izdavala JAZU, prvo pod uredništvom Antuna Radića, a onda drugih urednika. Obilazio je teren, popunjavao upitnike i u tijeku tridesetak godina sakupio ogromnu etnografsku i književnu građu.

Zaista nema puno ljudi poput prof. Šime Pilića da kroz cijeli radni vijek, dio vremena u radu posveti izučavanju, uz ostalo, i zavičajnih tema. On je sociološkim metodama obradio, interpretirao ono što je Vladimir Ardalić zapisao u područjima bukovičkih sela. Ujedno uspoređuje Ardalićeve zapise s drugim zapisima i s promjenama u Bukovici u našoj suvremenosti.

U *sljedećem poglavlju* autor obrađuje etničku distancu između doseljenih Janjevaca u Kistanjama i domaćeg stanovništva. Pilić je zajedno s kolegicom i studentima Filozofskog fakulteta obavio anketiranje domaćeg i doseljenog stanovništva, da bi istražio kolika je socijalna veza i distanca između jedne i druge grupe. Rezultati su pokazali da etnička distanca nije toliko velika kako se prezentira u našim medijima.

U *četvrtom* dijelu knjige (Poznavanje prirodne i kulturne baštine porječja Krke /str. 297-344/) prezentirani su rezultati empirijskog istraživanja o poznavanju prirodne i kulturne baštine porječja rijeke Krke kod učenika osnovnih škola. Rezultati istraživanja su pokazali da učenici djelomično poznaju kulturnu i povjesnu baštinu svoga prostora. Sve to ukazuje na važnost pridavanja značenja baštini u školskim programima u smislu transfera baštine na mlade naraštaje. Ova dva poglavlja (10. i 11.) napisana su u suautorstvu.

Posljednje (11.) poglavlje donosi stavove i mišljenja stanovnika Pokrčja o očuvanosti prirodnog okoliša i predstavlja doprinos sociologiji okruženja. *Peti dio* knjige (Summary (str. 345-357)) je specifičan jer donosi prijevod sažetaka na engleski svih 11 poglavlja u knjizi.

Literaturu donosi na kraju svakog poglavlja i ona ukupno broji cca 600 bibliografskih jedinica (uz neka ponavljanja). Autor je koristio arhivsku građu, katastarske skice i karte, fotografije pa čak i satelitske snimke. Sadrži gotovo pedesetak tablica.

Istaknimo na kraju, Pilićeva knjiga *Oko Krke* (naslov je maštovito dvoznačan, u prvom značenju je svevideće oko rijeke, a u drugom prostorno značenje oko ili okolo i nedaleko od Krke) je sveobuhvatan skup sociološko-povijesnih, etnoloških i kulturoloških radova i temeljni zahvat osobito za područje Pokrčja i orijentir za buduće istraživanje.